

МИКОЛА
ЗЕРОВ

Поезії

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2023

СОНЕТИ

Крим

Чатир-Даг

I

Біжить шоссе. Прозорим фіолетом
Закам'янілі хвилі дальніх гір
Укрили паділ, де шумить Салгір
І спить село з похилим мінаретом.

Черешні над камінним парапетом,
У білій куряві заїжджий двір
А в небі, переймаючи простір,
Піднісся Чатир-Даг двійним наметом.

Безсилі перед ним падають горби
На ржаві буки, на густі граби
Наліг він полониною німою,

І тільки вітер та ставний вівчар
Обходять там побожною ходою
Богам висот поставлений вівтар.

5.09.1926

Чатир-Даг

II

Богам висот — перелетам-громам,
Землі родючої живушим сокам,
Безмовним хмарам, гомінким потокам
І легкокрилим в небі шулякам —

Ти, Еклезі, наш найсвятіший храм!
Під сонцем Криму, під сліпучим оком
П'янке вино біжить жертвовним током
І від багать синіє фіміам.

Тут на тобі степів холодний подих,
Побившися, лягає в синіх водах,
Щоб голий камінь запліднитись міг.

І перекатів велетенські брами
Здіймаються, немов щедроти ріг,
І в діл рясними сиплються дарами.

5–6.09.1926

Партеніт

М. О. Драй-Хмарі

Трубадури, як Максим Рильський...

На скелі, де ламають діорит,
За темною грядою Аю-Дага
Розташувала давня грецька сага
Храм Артеміди, перший партеніт.

Літа минають, не минає міт!
Вони живі, дива Архіпелага —
Орестів жах, Піладова звитяга
І смертний Іфігенії привіт.

І довго ще, купаючись у морі,
Поети увижатимуть в просторі
Ахейські весла та низькі човни,

А парубки, каміння й дачні мури
Відповідатимуть на їх співучі сни
Крізь зуби витисненим: «Трубадури!..»

22.12.1927

На верхів'ях Качі

Л. А. Куриловій

Бриніть і лийтеся, джерела ніжні Качі,
Дзвеніть каскадами співучого сріблá
З-під скелі сірої, що мохом поросла,—
На села, у сади, між вапняки гарячі.

Минули Бабуган і з ним круги вірлячі,
За ними вже різка і росяна яйла —
І враз нова краса з'явилась, процвіла:
Ліс причарований, як озеро стояче.

Поважно гомонить зелена бучина,
Сміються струмені і будиться луна,
А битий шлях заліг, мов велетенський полоз.

І в щедрій повіді кольорів, фарб, речей
Горує над усім високотонний голос
Та ясна прямота допитливих очей.

1927

Мотиви «Одіссеї»

Лотофаги

Одіссея, IX, 82-104

З-під Трої і кривавого туману,
Від чорних днів ненаглої війни
Цар Одісей пригнав свої човни
На сонні плеса тихого лиману.

І там громадку нашу, горем гнану,
Зустріли лотофаги, з глибини
Землі своєї принесли вони
Поживу нам солодку і незнану.

І їли ми, і забували дім,
Сім'ю й родовище, в краю чужім
Ладні довіку жить на готовизні.

Та мудрий цар не дав лишитись нам
І силоміць нас повернув отчизні —
В науку іншим людям і вікам.

2.05.1926

Лестригони

Одіссея, X, 80–134

«Тут, царю, дикий край неситих лестригонів
Та струджених рабів, що вівці стережуть.
Як привела тебе твоя заклята путь
В ці селища смутні недолі та прокльонів?

Ти кажеш: "Поліфем!.." Нащадок Посейдонів,
Він знав вогонь, а ці — сире і свіже рвуть,
Не має впину їх непогамовна лють,
Не відають святих гостинності законів.

Не йди, зостанься тут. Є схови серед скель.
Вночі я справлю твій стовеслий корабель
У тиху сторону народів хлібоїдних.

А сам лишуся тут у горі та біді,
Я тільки думкою до скель долину рідних,
Я тільки чайкою... з тобою... по воді!»

1926

Карнос тес патридо

О. Бургардтові

Одіссея, I, 44–61

Щасливо, корабелю темнобокий!
Безпечно плинь під теплий небосхил —
До Швабських гір, до голубих Антіл,
В Кабул чи в землі запашної мокки.

Хай не в'ялять тебе марудні доки,
І хай романтика твоїх вітрил
Набуде швидкості казкових брил,
Що ними велет кидавсь одноокий.

Та чи згадаеш ти в чужих краях
Поржавілий і старосвітський дах,
Де огнище твоє колись палало?

І чи промовиш з почуттям легким:
Там цілиною йдуть леміш і рало,
Там зноситься Ітаки синій дим?

22.X.1931

Телемах у Спарті

Одіссея, IV, 1–304

I

На землю впала ніч, потемніли дороги,
У цоканні підков мчить Одіссеїв син.
Півсвіту вже за ним... Сіріє мла долин,
Мигтять огні — і сплять Тайгетові відноги.

Палати... Сонце там чи місяць білорогий?
Блищать слонівка, мідь, і золото, й бурштин.
Білявий Менелай, щасливий сім'янин,
Провадить юнаків на ковані пороги.

Цариця жде гостей, і відблиски зі стель
Виборну золотять в руках її кудель,
Повага їй в очах... Вітай, благословенна!

Тивує Телемах: «Злочинниця грізна,
Що з нею в світ прийшли облуда і війна,—
Ти мудра, ти ясна і лагідна. Гелено?»

28.05.1934

Телемах у Спарті

II

Цариця подив той угадує з очей,
З безсмертних уст її снується епопея
Про шлюб зневажений, про мудрість Одісея,
Про дужий Іліон і смерть її дітей.

Мов смерч, краса її промчала між людей,
Жага і пристрасті владали в світі нею —
Хто згодяний не зна, що́ важить Діонея,
Хто віджене її від крицевих грудей?

А там світають дні прозріння і науки...
По скарб єгипетський сягнули ніжні руки
І забуття бальзам долито до вина.

О, що буйніша кров і молоді нестями, —
Тим більша лагідність, ясніша глибина,
Тим скорше. Мудросте, приходиш ти з літами.

31.05.1934

Київ

Київ з лівого берега

Вітай, замріяний, золотоголавий
На синіх горах... Загадався, спить,
І не тобі, молодшому, горить
Червлених наших днів ясна заграва.

Давно в минулім дні твоєї слави,
І плаче дзвонів стоголоса мідь,
Що вже не вернеться щаслива мить
Твого буяння, цвіту і держави.

Але, мандрівче, тут на пісках стань,
Глянь на химери барокових бань,
На Шеделя білоколонне диво:

Живе життя, і силу ще таїть
Оця гора зелена і дрімлива,
Ця золотом цвяхована блакить.

1923

Київ — традиція

Ніхто твоїх не заперечить прав.
Так, перший світ осяв твої висоти,
До тебе тислись войовничі готи,
І Данпарштадт із пуці виглядав.

Тут бивсь норманн, і лядський Болеслав
Щербив меча об Золоті ворота,
Про тебе теревені плів Ляссота
І Левассер Боплан байки складав.

І в наші дні зберіг ти чар-отруту:
В тобі розбили табір аспанфути —
Кують, і мелють, і дивують світ.

Тут і Тичина, голосний і юний,
Животворив душею давній міт
І «Плуга» вів у сонячні комуни.

1923

Київ навесні ввечері

Хоч як звели тебе гермокопіди
І несмак архітекторів-нездар,
І всюди прослід залишив пожар,—
Ти все стоїш, веселий, ясновидий

І недаремно вихваляють гіді
Красу твою, твій найдорожчий дар
Синіють води, зеленіє яр,
І стелються сліпучі краєвиди.

А вулиці твої виводить зір
В повітря чисте. В запашний простір,
Де ходить вітер горовий і п'яний,

І в тихий час, як западає ніч,
Поважно гомонять старі каштани
І в небо зносять міради свіч.

9.06.1928

У травні

Емаль Дніпра, сліпучо-синій сплав.
Газон алей і голе жовтоглиння,
І в поводі прозорого каміння
Зелені луки — як розлогий став.

Ніколи так жадібно не вбирав
Я краси весняного одіння,
Пісок обмілин, жовтобоке ріння,
Брунатні лози і смарагди трав.

Крізь цеглу й брук пульсує кров зелена
Земних ростин, і листя чорноклена
Кривавиться у світлі ліхтарів.

І між камінних мурів за штахетом
Округлих яблунь темний кущ процвів
Таким живим розпадистим букетом.

12.03.1933

Будівництво

Чернігів

Могутніх ферм мереживо прозоре,
Залізний ляск і двоколійна путь
В широкий світ непереможно звуть,
Де йде життя і довгу ниву оре.

Де Болдині дрімали тихі гори,
Де плавав сіверський рибалка Круть,
Б'ють молоти, нові часи кують
І будять лугу займище просторе.

А там, позаду, на валу міським
Біліють вежі, золотом густим
Горять хрести — і тиша залягає.

Плекаючи, що в давнині жило,
Останні дні дрімотно досинає
Олегів мужніх престаре кубло.

11.05.1930

Брама Заборовського

I

Ні, не бундючний, ситий гетьманат,
Не багатир — полковник череватий,—
Її поставив очі чарувати
Смиренний рясофорний меценат.

Намігся він, замість жебрацьких лат,
Убрати гору в золото й шарлати,
І крутодахі вирости палати
Серед поліських гонтом битих хат.

Наук любив він сяйво щирозлоте
І школам оддавав свої турботи,
І був світильник щедрий і благий.

В дні займанщин, хижацькі і брутальні,
Святительську пишноту панагій
Він забував для книг і готовальні.

1930

Брама Заборовського

II

(Коректив)

Ваш милий образ — трафарет і хрія:
Був характерніший цей меценат —
Князь церкви, синодальний дипломат,
Досвідчений і промітний вітія.

Він знав, як оздобляє паная, —
І люстро мав на споді (біля врат
Оглянути пишноту власних шат),
Дбав, щоб була ефектна літургія.

А гроші, жертвувані школярам,
Рипіди й маски тріумфальних брам —
То є медаль, що має на звороті

Хижацтво й хамство «від усіх джерел»:
Гладких ченців, що догоджають плоті,
І чорні стріхи монастирських сел.

12.12.1930

Будівникові

Ще прийде він, не архітект — поет,
Старих будівників твердий нащадок,
У білий мармур сходів і площадок
Оздобить кожний прияр і бескет,

Зламає будівельний трафарет,
Безстильних років соромітний спадок,
Злетить над городом на крилах гадок
І вроду-бранку визволить з тенет.

Сади нагоряні, луги відлеглі
В бетоні, склі і спондиловій цеглі
Простелять творчості нової тло;

Огнями вулиць процвітуть перлисто
І скажуть: ми — не прадідне село,
Ми — днів майбутніх величаве місто.

29.04.1930

Культуртрегери

Турчиновський

Меткий, прудкий і на пригоди ласий,
Ще юнаком він кинув батьків двір
І в світ поплив, у неоглядний вир,
Забувши бурсу і марудні класи.

Блукав, співав на розмаїті гласи,
Втішав дяків і католицький клір,
А раз, подібний до летючих зір,
З церковних хор помчав через баляси.

То от по роках проби і блукань
Прибився знов у рідну Березань,
Щоб тут знайти солодощі спокою,

Епічний пиворіз, герой-вагант,
Він всюди сів щедрою рукою
Колядку, діалог і студний кант.

22.01.1922

ЗМІСТ

СОНЕТИ.	3
Крим	3
Чатир-Даг I	3
Чатир-Даг II	4
Партеніт	5
На верхів'ях Качі	6
Мотиви «Одіссеї»	7
Лотофаги	7
Лестригони	8
Karnos tes patridos	9
Телемах у Спарті I	10
Телемах у Спарті II	11
Київ	12
Київ з лівого берега	12
Київ — традиція	13
Київ навесні ввечері	14
У травні	15
Будівництво	16
Чернігів	16
Брама Заборовського I	17
Брама Заборовського II	18
Будівникові	19
Культуртрегери	20
Турчиновський	20
Куліш	21
Іванів гай у Полтаві	22

Горленко	23
Той самий	24
Чернишевський.	25
Дніпро	26
Святослав на порогах	26
Розмова на пароплаві	27
Потьомкінські селища	28
Голос	29
В гостях у поета	30
Двері у стіні	31
Херсон I	32
Херсон II	33
Відповідь.	34
Poor Yorick!	35
«Poor Yorick! У ласкавий листопад...»	35
«Все те — триумф усталеного ладу...»	36
Kosmos	37
Cor anxium	38
Сон Святослава	38
Superstitio	39
Під Новий рік	40
Ворожіння	41
Incognito	42
Tarde venientia	43
Тітанії	43
Присвята	44
Визволення	45
Елегія	46
Суниці	47
Зодіак	48
Діва	48
Скорпіон.	49
Близнята	50

Водник (<i>Спогад</i>)	51
Книжки і автори	52
<i>Semper legenda</i>	52
Таємничий острів	53
Історія Генрі Есмонда	54
Легенда однієї садиби I	55
Легенда однієї садиби II	56
Життя на Міссісіпі	57
Домбі і син	58
Параду	59
I. «По чорних днях, прожитих у чаду...»	59
II. «Та як нам жить хвилиною легкою...»	60
III. «Ще вчора думка мовила твереза...»	61
IV. «Цегляний цоколь, і залізні ґрати...»	62
Пейзажі.	63
У Донбасі.	63
28 серпня 1914	64
Степові дороги	65
Образи і віки	66
Гільгамеш	66
Хірон	67
Тесей	68
Саломея	69
Навсікая	70
Олександрія	71
Вергілій.	72
Князь Ігор	73
Гулівер	74
Lucroza	75
Ной Triakonta	75
Nature-Morte	76
Обри	77
Чистий Четвер	78

Страсна П'ятниця	79
Art poetica	80
Класики	80
Данте	81
Pro domo	82
Оглавський сад	83
Самоозначення	84
Читаючи поета	85
Творча тиша	86
Finale	87
«То був щасливий десятилітній сон!»	87
«Тут теплий Олексій іще іскриться зрана ...»	88
СОНЕТОЇДИ	89
I. П. Г. Тичина	89
II. «Як хочу я щасливих днів...»	90
III. «Минають дні, і роки, і події...»	91
IV. Д. Д. Дудар	92
V. П. П. Филиповичу	93
VI. Smietokradstwo	94
VII. Вороний	95
VIII. К тифу моєму	96
IX. Лист	97
X. Олень	98
XI. Баришівка	99
XII. Самійленко	100
XIII. Філянський	101
XIV. Сонетоїд	102
ОЛЕКСАНДРІЙСЬКІ ВІРШІ	103
Lucroza	103
У степу	104
До альбома	105

Поминки106
Праосінь107
Елій Ламія108
Овідій109
Арістарх110
Безсмертя111
Аргонавти112
«Мої серпневі дні і безголосі ночі!»113
Возовиця114
На віддаленні115
«Я не складав тобі ні гімнів, ні поем»116
Вечір117
ЕЛЕГІЙНІ ДИСТИХИ118
«Трудно і вбого живеш ти, дитино людей земнородних...»118
«Прудко на безвість ідуть наші дні і короткі години...»119
«Мимо бескетів червоних злетів наш авто в полонину...»120
«Чей ти не знаєш, що в Орковій тьмі ітакійцеві мовив...»121
Буюрнус122
Сон123
ПОЕЗІЇ РІЗНИХ РОКІВ124
Peri tu Thukididu (1–8)124
«Все відняли у нас заліки й іспити...»130
Трьом мандрівникам. <i>Ода</i>131
Amor renovatis (1–3)134
Ріг Вернигори137
Присвята Мих. Ів. Рудницькому.141
Засідання в редакції ЛНВ142

Sapphicus minor143
Елегія Грабузовська — на умовчання мелниці фамилної144
«О, як мене втомили рядки готичних літер...»145
Колун146
Кримська елегія147
Версаліста поезія червоного поета Драй-Хмари .	.148
Напис до останньої Загулової книжки149
Неокласичний марш150
«Коли була війна в Америці...» (I–II)155

ПОЕЗІЇ РОСІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Воспоминания и размышления157
1. «Не любишь ты припоминаний...»157
2. «Моя душа скорбит смертельно...»159
3. «Днесь спасенья моего главизна...».160
4. «У старой мельницы. Чуть плещущие шлюзы...»	.161
5. «В венке, венке неярком моих афродиталий...»	.162
В степи163
1. «В стороне от широких дорог...»163
2. «Кругом зажоры и "гонимы"...»164
3. Футуристическое165
4. «Проходя со стоном всякие митарства...».166
Крокодилы.167
1. «Не верь, о дева, Крокодилу...»167
2. «Не смейся над фразой глупой и жеманной...»	.168
Тексты и настроения.169
1. «Душа моя под сводами темницы...»169
2. «Вновь ты, упавшая, в душе моей восстала...»	.170
3. Melancholia171
4. «В поисках новых цветов...»172
Amor, amoris, amoris...173
1. «От любви, от крепкого ли чаю...»173

2. «Иду тропинками крутыми...»174
Барышевка175
1. «В пустынном и глухом изгнании...».175
2. «Живем мы жизнью многотрудною...»176
3. «Какая радость, Вы поймете...»177
Полупейзажи178
1. «Наклоняясь над рекою, шелестит камыш протяжно...»178
2. «Прозрачно-хрупкий лед. Подмерзшая дорога»	179
В степи180
На мотив Рабиндраната Тагора181
Овидий182
Эпилог183